

STUNDARS

Stundars seminarium om vasstak i Österbotten 7.3.2020

Stundars ordnade ett seminarium om vasstak för vi tycker att det är dags för renässans för vasstak i Österbotten. För att vara ärliga behöver också vasstaket till Fäbodens fähus repareras eller få ett helt nytt vasstak. Vi märkte att det finns väldigt lite information om vasstak och hur man kan bygga och sköta dem. Vi efterlyste därför bilder och information från andra museer och hembygdsföreningar i Österbotten och beslöt därefter ordna ett seminarium.

Bild. Eurans fiskeläge i Larsmo. Jakobstads museums fotoarkiv.

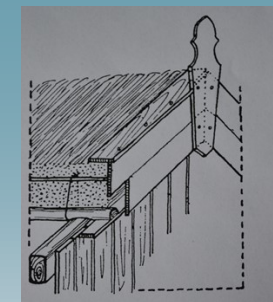
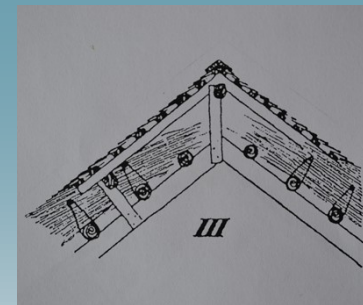
Bilder. Fäbodens fähus på Stundars fick ett vasstak år 2005.

Nuvarande vasstak på Stundars museiområde är gjorda åren 2005 och 2008. Tack vare råd från vass-expert Hartwig Reuter och med hjälp av ivriga medhjälpare lade dåvarande intendent Peter Båsk vass-tak till Kalasladan och Fäbodens fähus. Fäbodens fähus hade tidigare haft halmtak, men i början av 2000-talet var det svårt att hitta nya takhalm, liksom det är idag. Takmaterialet ändrades därför till vass som är ett naturligt materialval här på kusten.

Lördagen 7.3.2020 samlades över 30 personer till ett seminarium om vasstak på Hemmersgårdens vind. Byggnadskonservator Anni Lehtimäki hade sammanställt information om traditionella vasstak, även om det inte finns särskilt mycket dokumenterat eller skrivet om vass-tak. Lyckligtvis har man använt samma tekniker och konstruktioner för halmtak så samma råd gäller i stort sett både för halm- och vass-tak. Tidigare har man kallat dem stråtak, termen omfattar både halm och vass.

En intressant observation var att vid jämförelse av gamla bilder på vasstak och skriftliga råd från olika källor, märktes att de inte överensstämmer. Alla skriftliga råd var skrivna så att man binder taket, medan man här i Österbotten har använt sig av den obundna taktypen. I södra Östersjöområdet, till exempel i Skåne, Danmark, Estland osv har man hus med branta tak och där måste man binda vassen till läktarna.

Tekningar. Urho Orola 1943.

I norra delen av Sverige och hos oss i Österbotten har man mera svagt sluttande tak och man har använt en byggnadskonstruktion som var kanske mera bekant från näver- och torvtaken. I Sverige har man också den så kallade mellansvenska taktypen som enligt källor också spridit sig hit till Vasatrakten och med Korsnäs som medelpunkt. Tyvärr var det ingen med på seminariet, som kände till den här taktypen. Vi har alltså mycket att utforska om det här intressanta ämnet också i fortsättningen.

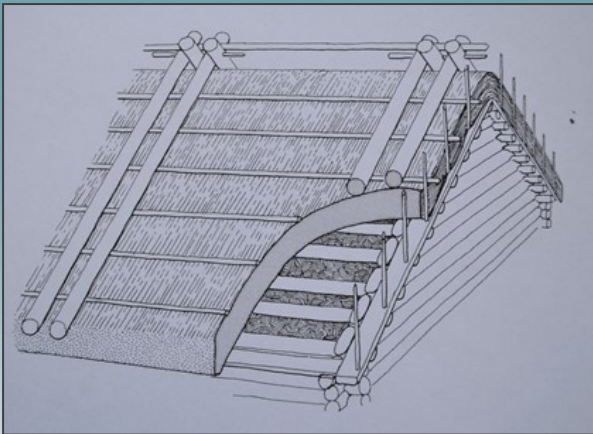

HEDMANSKA STIFTELSEN
HEDMANIN SÄÄTIÖ

STUNDARS

Bild. UnoFinnilä Strandbodar i Sundom, Vasa. Österbottens museums fotografiarkiv.

Teckning. Princip för konstruktion av halmtak av nordsvensk typ på ängslada. Bertil Bonns 1982.

Entreprenör Kenneth Esars skördade vass på Näset i Sundom med sin maskin som samlade stora buntar, band dem och lämnade på isen. Tanken är att nästa år skörda ny vass som kan användas som takläggningsmaterial.

Under seminariedagen hann vi alla se och lära mycket, men vi märkte att vi behöver fortsätta projektet med att samla material och kunskap om vass och vasstak. Vi märkte att det finns intresse både här i Österbotten liksom i hela Finland att lära sig använda det här fina materialet som vi mest kanske har sett som skräp. Vi tar fortfarande gärna emot tips gällande vasstaken.

Bild. Vass vid Rövarskär. Foto Peter Båsk

Landsbygdens Folk har publicerat en artikel om vasstak i samband med seminariet. Länken finns här:

<https://www.landsbygdensfolk.fi/nyheter/dags-att-ateruppliva-kunskapen-om-traditionella-vasstak>

Det finns även avgiftsbelagda instruktioner för att bygga vasstak för både moderna och traditionella hus, RT-kortti Ruokokatot 2014, länk:

<https://kortti.rakennusneto.fi/kortti/RT%2014-11148>

Bild. Ängslada, Norra Vallgrund 2005. Foto Pentti Rislä.

Källor och litteraturtips:

RT-kortti 1943: Kate, Korsi- 852.1.

RT-kortti 2014: Ruokokatot 85-11148.

Svenska Österbottens historia IV (1983).

Urho Orola: Rakennusten korjaus ja kunnossapito (1943).

Urho Orola: Reparation och underhåll av byggnader (1945)

HEDMANSKA STIFTELSEN
HEDMANIN SÄÄTIÖ